

Visual MELODY

E-MAGAZINE ABOUT VISUAL ARTS IN FREE INDIA

By: Ravi Paranjape Foundaion

Volume 15 - Quarterly Issue - 1st September 2023

COVER STORY

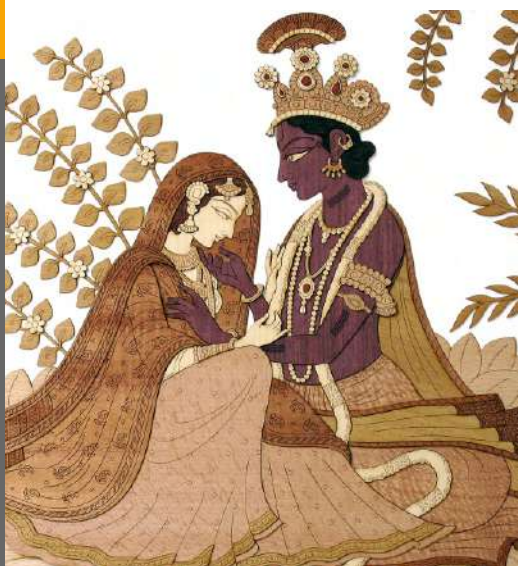
Artist
Chintamani Hasabnis

COVER STORY

Artist
Charuhas Pandit

“Absorb the beauty and present it beautifully”

Ravi Paranjape

Visual MELODY

Visual Melody is a content rich e-magazine offered by 'Ravi Paranjape Foundation', dedicated to visual art. Delve into the sumptuous art world of brilliant artists, discover various facts of visual arts.

This FREE e-magazine is published quarterly in Marathi and English.

Visual Melody **FREE** subscription link:

www.bit.ly/rpfvisualmelody

Ravi Paranjape Foundation

'Ravi Paranjape Foundation' is established by Ravi & Smita Paranjape in 1996 with the objective of promoting 'Design-based Culture' as envisioned by Artist Ravi Paranjape, and building art literate community, through various initiatives run by the Ravi Paranjape Foundation.

Credits

Editor: Rahul Deshpande
Art Direction: Sunil Gokarn
Design : Vinayak Chhatre

1, Rutika Apartments, 1098/5-A, Model Colony,
Shivaji Nagar, Pune - 411016

+91 942 356 2530

www.raviparanjape.org

abhijatkala@gmail.com

.....
All published information and images in this e-magazine are duly acknowledged and copyright protected by the respective parties.

This e-magazine is free to share as it is. No part of this e-magazine shall be reproduced OR shared in parts OR used in any other way than intended.

संपादकाचे मनोगत

दोन अतिशय गुणी आणि सर्जक कलाकारांचा गौरव करणारा व्हिजुअल मेलडीचा हा विशेषांक आपल्याला सुपूर्द करायला मला अत्यंत आनंद होतो आहे. हे दोन्ही पुणेस्थित कलाकार रवी परांजपे फौंडेशनच्या या वर्षीच्या 'गुणीजन कला पुरस्काराचे' मानकरीही आहेत.

रवी परांजपे फौंडेशनच्या वार्षिक गुणीजन कला पुरस्कार, कलाक्षेत्रात काम करत असलेल्या एका कलाकाराच्या सामाजिक आणि कलाक्षेत्रातल्या भरीव कामगिरीचा गौरव करण्यासाठी दिला जातो, पण या वर्षी दोन कलाकारांच्या कार्याचा सन्मान या पुरस्काराने होतो आहे.

चित्रकार श्री. चारुहास पंडित आणि चित्रकार चिंतामणी हसबनीस या दोन गुणीजन कला पुरस्कार प्राप्त कलाकारांची ओळख आपण या विशेषांकातून करून घेणार आहोत.

चारुहास पंडित हे एक पैलूदार हरहुन्नरी कलाकार आहेतच, पण त्यांची ओळख अगदी जनसामान्यांपर्यंत पोचली ती ते आणि त्यांचे सहकारी के. श्री. प्रभाकर वाडेकर यांनी निर्मिलेल्या 'चिटू' या व्यंगचित्र मालिकेमुळे! जरी इंग्लिश वृत्तपत्रातल्या 'कॉमिक स्ट्रीप' लोकप्रिय होत्या तरी मराठी वाचकांना हा कलाप्रकार तसा नवखाच होता. अशा परीस्थितीत शाळकरी चिटू, त्याचे कुटुंबीय, आणि मित्र मैत्रिणींनी रोजच्या आयुष्यातल्या गमती जमतींनी ओठांवर हसू आणत अल्पावधीतच लहान थोर मराठी वृत्तपत्र वाचकांना आपलंसं केलं. आणि मराठीतली पहिली आणि दीर्घकाळ प्रसिद्ध होणारी व्यंगचित्रमालिका म्हणून स्थान पटकावलं. कलाक्षेत्रात पुढे जाताना चारुहास पंडितानी 'काष्ठकला' या कलाप्रकारातही आपला ठसा उमटवला. लाकडाचे मूळ रंग आणि पोत अबाधित ठेवत लेझर तंत्रज्ञानाने कापलेल्या लाकडाच्या तुकड्यांमधून केलेली कलानिर्मिती हे त्याचं वैशिष्ट्य आहे.

श्री. चिंतामणी हसबनीस हे उत्कृष्ट चित्रकार आणि रंगकर्मी म्हणून प्रसिद्ध आहेत, पण त्यांच्या समकालीन कलाकारांपेक्षा ते वेगळे ठरतात ते त्यांनी 'दृष्टीहीनांना दिलेल्या कलास्वादाच्या दृष्टी' मुळे! दृष्य चित्रांना ब्रेल लिपीची जोड देत चित्र पाहण्यातला आनंद दृष्टिहीन किंवा कमकुवत दृष्टी असलेल्या व्यक्तीपर्यंत पोचवायचं अभिनव आणि तितकंच अशक्यप्राय वाटणारं कार्य त्यांनी केलं आहे. या कलाप्रकारात त्यांनी अनेक अभ्यासपूर्ण प्रयोग केले आहेत, आणि अजून करत आहेत. या विशेषांकातून आपण त्यांची अजून जवळून ओळख करून घेऊया.

या दोन्ही कलाकारांच्या 'गुणीजन कला पुरस्कार' प्रदानाच्या गौरवसमारंभाला उपस्थित राहायचं आपल्याला मनापासून आमंत्रण. हा कार्यक्रम ८ ऑक्टोबर २०२३ रोजी होणार आहे. त्यानंतर त्यांच्या कलाकृतीचं प्रदर्शनही 'रवी परांजपे स्टुडीओ' मॉडेल कॉलनी, पुणे येथे भरवण्यात येईल. सर्व कार्यक्रमाचा तपशील raviparanjape.org आणि facebook.com/artistraviparanjape येथे योग्य वेळी प्रसिद्ध करूच.

Editor's Note

We are extremely pleased to present the special edition of 'Visual Melody' featuring two leading artists based in Pune; the recipients of this year's 'Gunijan Kala Puraskar' by Ravi Paranjape Foundation.

Ravi Paranjape Foundation presents this honor to a practicing artist who has substantially contributed to artistic and social enrichment through their work in the field of visual arts. The foundation is honored to present this year's 'Gunijan Kala Puraskar' to each one of these outstanding artists.

With great pleasure, we would like to introduce you to Shri. Charuhas Pandit and Shri. Chintamani Hasabnis.

Charuhas is a celebrated artist and a master of many talents but he became a household name when he and his associate Late Shri. Prabhakar Wadekar successfully created the comic strip with the protagonist 'Chintoo' a school-going kid and his family & friends. When comic strips were immensely popular in English newspapers, it was a somewhat understated feature for Marathi readers. Chintoo went on to become the first and the longest-running Marathi comic strip bringing smiles on the faces of children and adults alike with the subtle humor discovered in everyday situations. Continuing with his artistic quest, Charuhas made his mark on the new art form. He creates exclusive pieces of art by gluing laser-cut pieces of wood maintaining its natural color & texture.

Chintamani is an excellent painter and illustrator, but he stands apart from his peers because he took 'visual' art beyond the boundaries of 'visualization'. Chintamani's groundbreaking experiments and technique of incorporating 'braille' in his paintings opened up an impossible possibility of 'seeing' the paintings to visually compromised individuals. Chintamani continues experimenting with topics and mediums to bring the art as close as possible to the sightless.

Enjoy the brief account of their life and work in this issue of Visual Melody. You are invited to attend the presentation of 'Gunijan Kala Puraskar' to these multitalented artists on October 8th, 2023, followed by the exhibition of their work at The Ravi Paranjape Studio, in Model Colony, Pune.

The details will be posted on

raviparanjape.org and facebook.com/artistraviparanjape in due time.

2023 सालचा गुणिजनकला पुरस्कार

चित्रकार चारुहास पंडित व चित्रकार चिंतामणी हसबनीस

यांना जाहीर झाला आहे. या दोन्ही गुणी व सर्जक
कलाकारांच्या कलाप्रवासाचा परिचय आपण यावेळच्या
व्हिज्युअल मेलडीमधून करून देणार आहोत.

“अंध लोकांची
देहबोली, प्रतिक्रिया
या खूप बोलक्या असतात.
हेच मला माझ्या चित्रांचे
मोल वाटते. तो
संवादसेतू बांधला जातो,
हीच समाधानची बाब असते.”

~ चित्रकार चिंतामणी हसबनीस

राहुल - चित्रकला क्षेत्राकडे लहानपणापासूनच ओढा होता का?

चिंतामणी - लहानपणापासूनच चित्रकलेची आवड होती. आपण चित्रकार व्हायचे हे मनाशी नक्की ठरवलेले होते. घरातून मला यासाठी प्रोत्साहनच मिळाले. माझा मोठा भाऊ पेन्सिलमध्ये अप्रतिम पोर्ट्रेट करायचा. त्याचा संस्कार मनावर होत गेला. याशिवाय शाळेत जायच्या रस्त्यावर पेंटर फडके यांचे दुकान होते. तेथील नाटकाच्या बोर्डाचे अक्षरलेखन मी बघत असे. ब्रशच्या फटकाऱ्यातून तयार होणारे अक्षर आकार मला खूप भावत असत. याशिवाय घराजवळच राहणारे श्री. मकरंद भिडे हे विविध प्रकारच्या सर्किट बोर्डची आर्ट वर्क्स ब्लॉक अँड व्हाईटमध्ये करायचे. हे काम अतिशय नेटकेपणाने, शिस्तीत केलेले असायचे. या सगळ्यांच्या निरीक्षणातून मी खूप शिकत गेलो, संस्कार होत गेले. त्याचा मला पुढे खूप फायदा झाला.

राहुल - महाविद्यालयीन शिक्षणातून कोणत्या गोष्टी मिळाल्या?

चिंतामणी - कला विद्यालयात माझा ओढा वास्तववादी कामाकडे होता. सहाध्यायी मित्रांबरोबर कलाविषयक चर्चा घडायच्या. इतरांपेक्षा आपण काहीतरी वेगळे काम करायचे, असा विचार मनात होता. फाउंडेशनपासून मी बाहेरची कामे, लोगो, आर्टवर्क करीत होतो. उपयोजित कलेतील शिक्षण घ्यावे असे मनात होते, परंतु मी पेंटिंगकडे गेलो. या शिक्षणात एकंदरीतच कौशल्यावर जास्त भर होता. विविध तंत्र शिकायला मिळाली नाहीत, अशी खंत मनात आहे. अखेरच्या वर्षाला मी सांगलीच्या कलाविश्व-महाविद्यालयात प्रवेश घेतला. तिथे जी. एस. माजगावकर यांचे मोलाचे मार्गदर्शन व सहवास मिळाला. ते माझ्यासाठी परिवर्तन वर्ष ठरले. त्यांनी एक वेगळी दृष्टी दिली. चित्रकलेकडे, विषयांकडे पाहण्याचा वेगळा दृष्टिकोन दिला.

राहुल - कलाशिक्षणानंतर व्यावसायिक चित्रकार म्हणून कोणती आव्हाने पुढे होती?

चिंतामणी - शिकत असतानाच मी उपयोजित कलेतील भरपूर कामे करत होतो. लेटरिंग, कॅलिग्राफी, ग्राफिक डिझाईन अशी कामे खूप चालू होती. मात्र मी त्यातच अडकून पडलो होतो. पेंटिंगकडे ओढा होता, ते कसं चालू ठेवता येईल, याचा विचार सतत होत होता. पोट्रेटची कामे कशी चालू राहतील, असे वाटत होते. माझ्यापुढे तेव्हा हेच मोठे आव्हान होते.

राहुल - तुमचे आवडते चित्रकार कोणते? त्यांच्यापासून तुम्ही कोणती प्रेरणा घेतली आहे?

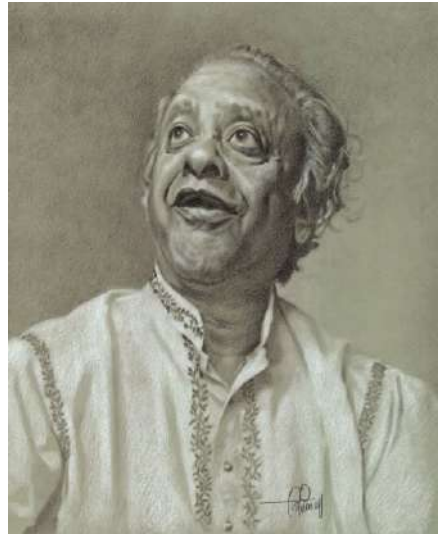
चिंतामणी - कलाशिक्षणाच्या काळापासूनच दोन चित्रकारांचा माझ्यावर पगडा होता. एक म्हणजे रेम्ब्रा. मर्यादित रंगांच्या साह्याने त्यांनी केलेले भावदर्शन अप्रतिम आहे. रंगाची हाताळणी, छाया-प्रकाशाचा परिणाम, दृश्य परिणाम खूप प्रभावी आहे. दुसरा चित्रकार म्हणजे साल्वदोर दाली, हा अतिवास्तववादी चित्रकार. यांची चित्र वास्तवदर्शी असूनही त्यात एक प्रकारची गूढ वातावरण निर्मिती असते, रंगांचा परिणामकारक वापर आणि निगेटिव्ह, पॉझिटिव्ह आकारांचा चित्ररचनेतील वापर खूप वेगळा आणि परिणामकारक असतो. या वैशिष्ट्यांचा मी खूप विचार करत होतो.

राहुल - दृष्टीहीनांसाठी चित्रनिर्मिती ही अभिनव संकल्पना कशी सुचली?

चिंतामणी - समाजाच्या चांगल्या कामासाठी आपल्या कलेचा उपयोग व्हावा, असे वाटत होते. त्याचप्रमाणे वास्तववादी रूपदर्शन आणि अमूर्त आशय असे दोन्ही एकत्रित एकाच वेळी अनुभवता यावे, असे वाटायचे. दुसरीकडे समाजाच्या चित्रकलेबद्दलच्या अनास्थेने व कलेपासून दुरावलेले रसिक पुन्हा कलादालनाकडे वळावेत, अशा तीन प्रमुख हेतूंसह अनेक विचारांचे ओझे जवळजवळ 25 वर्षे मी मनात बाळगत होतो. असे असताना एके दिवशी घडलेल्या साध्या प्रसंगाने माझ्या मनात वेगळेच विचार आले आणि मी अधिकच अस्वस्थ झालो.

एकदा एक तरुण अंध मुलीला आत्मविश्वासाने रस्ता क्रॉस करताना पाहिले. तिची वावरण्यातील सहजता, हिम्मत बघून मी थक्क झालो. आणि मनात विचार होऊ लागले, की अंधांना मी चित्रे दाखवू शकेन का? जगात कितीतरी अंध-लोक आहेत, जे पेंटिंग पाहण्याच्या आनंदापासून दूर आहेत. त्यांना हा आनंद देता येईल का? त्याचबरोबरीने दृष्टी असूनही चित्रकलेबद्दल अनास्था असलेल्या डोळस लोकांचे काय, असाही विचार मनात होताच. यातूनच मग या प्रकारच्या चित्रनिर्मितीची संकल्पना सुचली.

राहुल - या प्रकारच्या चित्रनिर्मितीतील आव्हाने व प्रक्रिया कशी काय असते ?

चिंतामणी - अशा प्रकारची चित्रे पूर्वी कोणी केली आहेत का, याचा शोध प्रथम घेतला. मात्र नाही असे उत्तर मिळाले. काही शक्यता जाणवत होत्या, परंतु मार्ग धुसर होता. मग मी तासन् तास ब्लाईंड स्कूलमध्ये जाऊ लागलो. त्यांचे वावरणे, बोलणे, शिकणे याबद्दल माहिती घेत गेलो. अंध कसे बघू शकतील, चित्रांशी संवाद कसे साधू शकतील, त्यांचे दृश्य आकलन कसे असते, हे सगळे समजून घेतले. आवाज, स्पर्श अशा संदर्भांचे तुकडे जोडत ते त्यांचे आकलन वाढवत असतात. या निरीक्षणातून पुढे तुकड्यातुकड्यांमधून पूर्ण चित्र साकारले गेले आहे. India is my country हे ते चित्र. या प्रकारच्या चित्रातून एक कथानक प्रवाही होत असते. ब्रेल मजकुराच्या साहाय्याने, स्पर्शाने, आवाजाने ती कथा कथन केली जाते.

मी ब्रेल शिकलो. त्यातही मराठी व इंग्रजी ब्रेल वेगवेगळी असते. ब्रेल या संवादाच्या साधनाचा उपयोग करताना चित्रात वास्तववादाची कास मात्र सोडली नाही. दृश्यसौंदर्य आणि अंधांची आकलन पद्धती यांचा समतोल साधणे हे एक महत्त्वाचे आव्हान या चित्रप्रकारात असते.

ब्रेलच्या साहाय्याने चित्रवाचन हे महत्त्वाचे अंग चित्रात असते. मजकूर लेखनातील सौंदर्य हे आणखीन एक महत्त्वाचे आव्हान असते. या बरोबरीनेच चित्रात दृश्यरूप आणि ब्रेल यांची मांडणीसुद्धा खूप महत्त्वाची असते.

राहुल - ह्या प्रदर्शनांचा अनुभव कसा असतो?

चिंतामणी - चित्रप्रदर्शन हे एक आगळेवेगळे स्नेहसंमेलन असते. यात डोळस व दृष्टिबाधित दोन्ही प्रकारची लोकं असतात. डोळस लोकं डोळ्यांना पट्टी बांधून चित्र पाहतात. त्यामुळे त्यांचा दृष्टिकोनच बदलतो. तर दृष्टीबाधित स्पर्श, आवाज, माहिती, ब्रेल अशा घटकांच्या आधारे चित्रानुभव घेतात. दृष्टी आणि दृष्टिकोन यांचा अर्थ समजावणारी ही चित्रं एक माध्यम होऊन जातात. अंध लोकांची देहबोली, प्रतिक्रिया या खूप बोलक्या असतात. हेच मला माझ्या चित्रांचे मोल वाटते. तो संवादसेतू बांधला जातो, हीच समाधानची बाब असते.

राहुल - रंग, रेषा, आकारांच्या बाबतीत या चित्रांसाठी काही वेगळा विचार करावा लागतो का?

चिंतामणी - चित्रातील रेखांकन नेमके द्वावे, ही गरज असते. उठावदार रेषा, तुटक रेषा यामुळे चित्ररचनेचा माग काढणे त्यांना सोपे जाते. चित्रांतील आकार समजण्यासाठी उठाव बिंदूंचा वापर केला आहे. अक्षरांचा उपयोग चित्रातील आनंद, सौंदर्य वाढवण्यासाठी केला आहे. रंगांच्या बाबतीत माझे प्रयोग चालूच आहेत.

राहुल - दृष्टीहीनांच्या प्रतिक्रियांमधून या चित्रनिर्मितीसाठी काही वेगळ्या वाटा सापडल्या आहेत का?

चिंतामणी - चित्रप्रदर्शन पाहिल्यानंतर त्यांच्या चेहऱ्यावरील आनंद अवर्णनीय असतो. चित्रांमार्फत त्यांच्या अनुभवविश्वाशी आणि आकलनशक्तीशी संवादसेतू निर्माण झालेला आढळतो. त्यातूनच मग त्यांच्या कल्पनेतून, आम्हाला हे पाहायचे आहे, अशी फर्माईश येते. आकाशात उडणारे पक्षी, फूल व फुलपाखरू, आमच्यासाठी चित्र काढणारा चित्रकार कसा दिसतो, सेल्फ पोर्ट्रेट करा ना असे अनेक विषय सुचवले जातात.

त्यांच्या चित्रांचे विषय असे निवडावे लागतात, की त्यांना समजतील, ते पटकन कनेक्ट होतील, याबाबत माझे चिंतन सतत चालूच असते. त्यानुसार नवीन विषय व सादरीकरणाबाबत विविध प्रयोग चालू असतात.

राहुल - भविष्यातील चित्रनिर्मितीच्या दिशा कोणत्या आहेत व त्या दृष्टीने काही प्रकल्प चालू आहेत का?

चिंतामणी - नवीन चित्रविषयांवर काम चालू आहे. गावोगावी चित्र प्रदर्शनाची मागणी असते, परंतु त्यांनाही प्रदर्शनाला पोहोचणे अवघड जाते. प्रदर्शन मांडणे हे खर्चिकही आहे. पण यावर उपाय म्हणून मी दृष्टीहीनांसाठी चित्रांचे पुस्तक करतो आहे. तसेच दृश्य-श्राव्य-ब्रेल यांच्या सहाय्याने 'आर्ट अंडरस्टँडिंग किट' तयार करतो आहे.

या बरोबरीने डोळस व्यक्तीही चित्रकलेकडे, प्रदर्शनाकडे वळतील या दृष्टीनेही प्रयत्न चालूच आहेत. अडचणी आणि आव्हाने खूप आहेत. परंतु मी माझ्या परीने त्या दिशेने काम चालूच ठेवणार आहे..

In this article of Visual Melody, Artist Rahul Deshpande is taking us on an exciting ride through the art and life of Artist Chintamani Hasabnis.

English transcription by
Varsha Pendse

Rahul: Thank you for taking time to speak with me today Chintamani, and heartiest congratulations for receiving the 'Gunijan Kala Puraskar' by Ravi Paranjape Foundation. Please tell me how did you begin your artistic journey.

Chintamani: Thanks for this opportunity, Rahul. I was drawn towards fine arts from my early childhood. I was already determined to become an artist when I grew up. I was influenced by my elder brother's extraordinary portraits in pencil. Painter Phadke's signboard painting workshop was on my way to school. I took a lot of interest in watching the boards being made for Marathi theatrical productions there.

I was intrigued by the brush strokes that brought elegant flowy letters to life. My neighbor Shri. Makarand Bhide drafted the designs of circuit boards in black and white. This work was meticulously done with ultimate precision. What I learned by observing and absorbing these things from my surroundings helped me a lot as I started my artistic journey.

Rahul: How have you benefited from your formal art education?

Chintamani: My natural inclination is towards representational art. I enjoyed long conversations on various art-related topics with my fellow students. I wanted to do something different. I was doing a lot of freelance work, logos, etc. since my foundation year at college. I was thinking of applied arts in the beginning but later chose a painting major.

My art education was more geared towards developing painting skills rather than exploring techniques. I enrolled in 'Kalavishwa Mahavidyalay' in Sangli in final year. I am extremely fortunate to have received valuable guidance from senior artist Shri. G.S. Majgaonkar. This year was a turning point for me. Artist Majgaonkar's acquaintance gave a definitive direction to my thinking.

Rahul: What challenges lay ahead of you after you completed your art education?

Chintamani: I wanted to turn to painting, but I was so occupied with the freelance work I had started accepting since the first year of college. I was doing all kinds of work like lettering, calligraphy, graphic design, etc. I constantly thought of how to move away from these myriad assignments and dedicate myself to painting and portraiture. That was my biggest challenge!

Rahul: Who are your favorite artists? How did they inspire you?

Chintamani: I was greatly influenced by Rembrandt and Salvadore Dali in my college years. I admired Rembrandt's skill of producing a range of expressions with a limited color palette, his approach to composition and his rendering of space and light.

Salvadore Dali was a hyperrealist painter. His works evince surreal, dreamlike qualities through positive and negative imagery and extremely effective use of colors. I often pondered over these qualities of Dali's work.

Rahul: How did you come up with the novel concept of art for the visually impaired?

Chintamani: I always believed in 'art with purpose', a creative contribution to society. I also wanted to combine representational realism with the deeper abstract sentiment, 'Murta' and 'Amurta' in my work. I wondered how to bring back the attention of straying patrons to good art. For over twenty-five years I struggled with these three questions; when a simple incident suddenly changed my outlook. I saw a young blind girl confidently crossing the busy street. I was astonished by her confidence, ease, and skillful navigation. A thought surfaced in my mind, that is it possible to 'show' the paintings to visually challenged individuals? Will I be able to bring them the joy of enjoying visual art? How will I open their mind to art? I was inspired to create art for the visually impaired. At the same time, I was wondering about the people who are sighted but whose eyes were closed for art.

Rahul: What challenges did you face in creating this art form?

Chintamani: First, I searched if anyone else had done this kind of work, but couldn't find any. There were some distant possibilities but they were nebulous at best. I spent several hours of the day at blind school. I studied their movements and comprehension abilities to see how they would be able to understand a work of art. I learned braille. English and Marathi braille scripts are different. I observed how a visually challenged person pieces together the information perceived in terms of touch and sound. Based on this observation I created 'India is My Country'. It unfolded the story of India through braille script, touch, and audio narration.

I don't compromise on my representational style and aesthetics of the artwork. The biggest challenge of this type of artwork is to balance the visible aesthetics with the comprehension ability of the visually impaired. Being able to 'read' with the help of braille is the main aspect of this artwork. Writing the script is also an art. The visual composition of the script and the elements of the painting are also crucial details I need to mind.

Rahul: Can you describe the experience of the exhibition of these paintings?

Chintamani: These art exhibitions have been hearty gatherings of sighted and sightless. I usually insist that able spectators purposely blindfold their eyes and experience the first painting with their 'inner eye'. Many express that this experiment completely changed their outlook of viewing these paintings. Visually challenged visitors perceive the artworks with sensory and audio feedback. These paintings teach a valuable lesson, the difference between 'sight' and 'vision'. Sightless express a lot through their body language. Their joy and connection to the visual world is the priceless outcome of my efforts.

Rahul: Do you have to think differently in terms of color, forms, texture, etc. when you make these artworks?

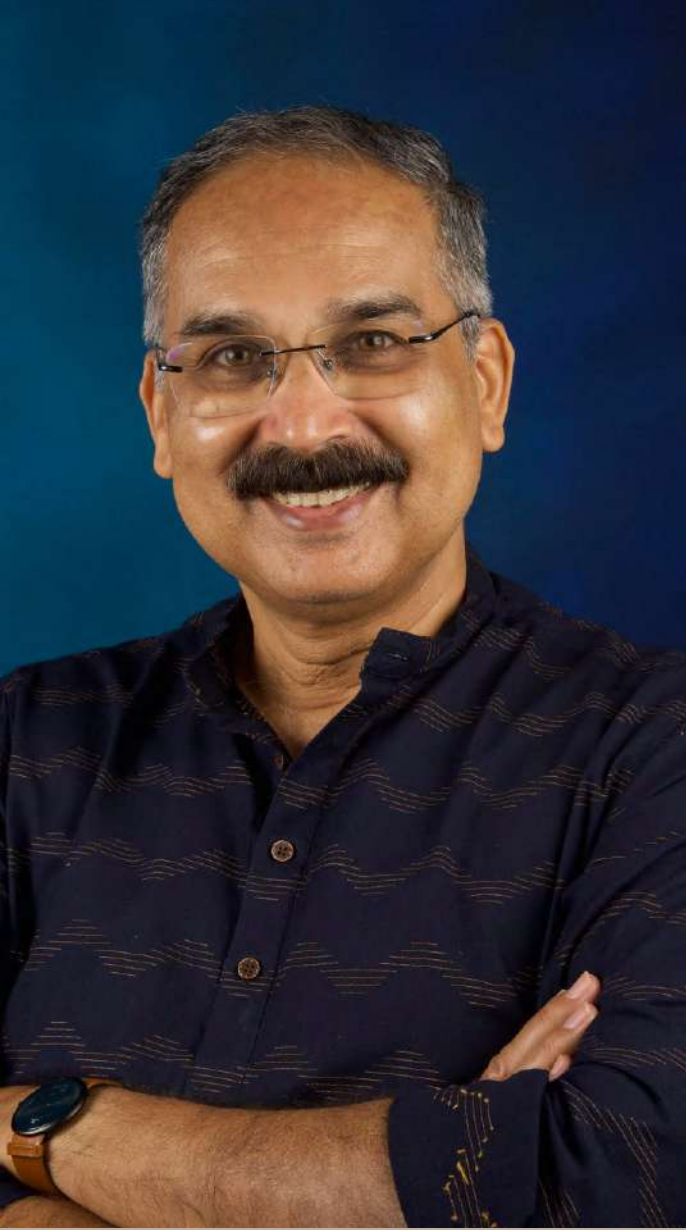
Chintamani: Accuracy of drawing is a very important aspect of these paintings from a sensory perspective. It becomes easier to navigate through the raised plain or dotted lines and raised dots to recognize and appreciate the forms. The script is used to enhance the understanding of that painting even further. I am also experimenting with colors.

Rahul: Have you discovered new avenues of expression from the reactions of the visually impaired followers of your art?

Chintamani: As I mentioned, they immensely enjoy this wonderful experience. These paintings connect their experiences with their imagination sprouting their desire to explore the world even more. I get requests to draw birds, flowers, butterflies, and even my self-portrait so that they can see what the artist who paints for them looks like! I constantly think and experiment to pick topics they can easily connect to and enjoy.

Rahul: What are your upcoming projects and future plans?

Chintamani: I am working and experimenting with new ideas. I am often invited to exhibit all across the state and beyond, but it's not always easy for the visually challenged followers to travel to visit the exhibition due to distance and expense at times. I am working on a book of paintings for them so they can still enjoy the art. I am also working on building an 'art understanding kit' using braille with audio-visual tools. Also, I want to attract the attention of the general audience towards fine art even more. There are challenges but I will continue pursuing my path regardless.

चित्रकार चारुहास पंडित

राहुल - चित्रकलेकडे लहानपणापासूनच ओढा होता का ? कलाशिक्षण ते बोधचित्रकार हा प्रवास कसा घडला ?

चारुहास - शालेय जीवनात चित्रकलेची आवड होती. कॉमिक्स, कार्टून, ॲनिमेशन खूप पाहायचो. व्यंगचित्रकलेची मला विशेष आवड होती. शालेय जीवनात हरिश्चंद्र लचके यांचे हसा व लठ्ठ व्हा, तसेच शि. द. फडणीसांची हसरी गॅलरी ही पुस्तके पाहण्यात होती. याच्या जोडीनेच भरपूर वाचनही चालू असायचे. पु. ल. देशपांडे, चिं. वि. जोशी, द. मा. मिरासदार आणि इतरही लेखकांचे साहित्य वाचत असे. उच्च कलाशिक्षणासाठी मी अभिनव कला महाविद्यालयात प्रवेश घेतला. उपयोजित कलेच्या शिक्षणातून जाहिरात, ग्राफिक डिझाईन, बोधचित्र, ग्रेट मास्टर्स, विविध छपाई तंत्र अशा चित्रकलेच्या अनेक अंगांचा परिचय व अभ्यास चालू झाला. कॉलेजमध्ये असतानाच माझी पार्ट-टाइम नोकरी चालू होती. बोधचित्र व डिझाईनिंगचा अनुभव मिळत होता. तेव्हा मी मासिकांसाठी बोधचित्रे करत होतो. हा अनुभव महत्त्वाचा होता. कॉलेजमधून मी १९८१ साली प्रथम क्रमांकाने उत्तीर्ण झालो.

राहुल - बोधचित्रकार म्हणून काम करत असताना कोणत्या देशी-विदेशी चित्रकारांचा प्रभाव होता ?

चारुहास - कोणी एक चित्रकार आवडीचा होता असे नाही, तर Comics, Phantom, Tintin, Asterix, MAD Magazine, American Illustrator असे अनेकांचे संस्कार झाले. कॉलेजच्या लायब्ररीचा पण खूप फायदा झाला. रवी परांजपे, शि. द. फडणीस अशा अनेक दिग्गज चित्रकारांची चित्रे पाहत होतो. जे उत्तम दर्जाचे होते त्याचा संस्कार होत गेला. टिनटिनची आकारांचे सुलभीकरण असलेली शैली मला खूप भावली.

राहुल - जाहिरात व प्रकाशन क्षेत्रातील आव्हाने कोणती असतात ?

चारुहास - कॉलेजमधून बाहेर पडल्यावर मी जाहिरात एजन्सी सुरू केली व सोबत माझी इलस्ट्रेशनची कामेही चालूच होती. मराठी मासिके, पुस्तके, सकाळ वृत्तपत्रासाठी विषयानुरूप विविध शैलीत काम करत होतो. परंतू कार्टून स्टाईलची बोधचित्रे जास्त करायचो. बालभारती व किशोर यांमध्ये लहान मुलांसाठीचे काम करणे अधिक आवडायचे. जाहिरात, डिझाईनिंगची कामेही चालूच होती. पण मी त्यात फारसा रमत नव्हतो. एक प्रकारची अस्वस्थता मनात होती. वेगळं काहीतरी करावं असं मनात येत होतं.

शहर धार-नाथ शरदपंचाभा प्रसन्ना-
वेदेनेच्या बातीने, भरघवरच्या ह्रस्वान्त
'सिंहाभाषी. लखर करीच्या साह-
सा ज्योतिनि त्याच्या भेटेच्यावरच्या
परच्या अधिकार स्पष्ट ठारल्या.
'मै मुतापिरलाग्याच्या कधीकधीतून
बाच्याभा वळा जात फिरत्या आणि
हर मूर्खीसारक्या बागीच्या युद्ध असाती
'कारल्या. ते घडारले.
'सा मोसकी डंड हे...!' म्हणत त्यानी
ही अमेरिकन मन्शाची पोती जोडून
ही बाळ अंगारक नंवाडून घेतली. आणि
ही पापून कुडक लावून बघून राहिले.
'ये सोडे विपून येणे.
'तं कर साडत होतं. ती बाळ बरोच
हट होती. तप दिवसांमागं कुणी तरी
ना अमेरिकन मन्शाची रिक्त्याची पोती
उपसा म्हणून आणून दिली होती.
'मी ती पोती विपून त्यानी बाळ तयार
होती. ती तयार केले तेव्हापासून
'पाच्याभा साया स्पंदमुद्रा साकेला
श. तिच्या प्रत्येक छिद्राडिडान मळ
सा होता. आणि म्हणूनच तिच्या जात
जावना मन्शी. त्यात जावणी विदोने
'रित घुसले. विदोच्या घुरण छाती,
'सासून मरण सावसासायं वाडत होतं.
'तक आणि विदोचा घुर बागीच सुत

त्याचा अपदी कुर्वा वनवला. बारीक
छिन्म्याची रास मुकुटनेल्या बोटांनी
विचरली.

कमन बायच्या, घारे हाथे लाकण्याचे. छातीने
दुसऱ्याचं. मधुनच बोळला उडायचा...
पच हे सांगणार कुठाला ? कोण आहे

ह्रस्वाभा अंधश्रुतीनी पोटातली मे-
ह्रस्वाभा बाबती नेणत ने रत्ना बोळालून
व 'कसतयेंकून पावला...! कसतयेंकून बड-
नेल्या विदु सातकाल नेहमींअसात सातान
मेला बातीने वडुवकं त्याच रोजच सापुडुडुडु.
'बिनी तरी बडोपासुवच. अन् कधीच उडार
भाही. मेणुमां पोचव.
'हृदिपसाकडाला बाती म्हणून देवसाधु
वाडायला.

एतला त्याची धाकती पोरनी बाजारी
पडली. धलता हाप साळा तिच्या घुर अंगारे
घुसले हाणे. दुनान पडेला. बंकिरचकचे मेळं
'बंकिर म्हणाला म्हणुनीला तप आहे, जादूत
सापोभात. त्यात पोळसाही दिव्या. पण
उडार पडेला. काही दिवसांनी बागीला बळान.
'त्यानी बळना तरी बर घुणून त्याच्या
मुनीला पावो दिवत. एका परबता जातीच्या
सायबात जमाला तरी बड घुणून विडोने
बागी. सुणेला बाजवत की वाडी जया. संक-
सात मेळती हृदिपत ने होदत जया विचाराने
सात ने पावो. सुणेला सायला किंल होतं.
'तप तप दिवसात पोती सावसायत बडो.
'बाही विडोबाबतीने पावणं मुणुनी,
'मुडुनीचा हात होला. ती बागीबायत उड-
'वार, तप ना मुणुनामान दिवोच्या पाय्याचा
कडना मुणु सायत ?
'पच हृदिपसाबातीने साय सांगीत बडता

पच हृणून मळोनेला काही रत्ना कुर्वाचा
आणि ना मेळत पोटाचा निवार दोलाप
बात रतन बळत, कडुण जावत. अरालं
हे रतनच्या ह्रस्वाभा असा कडुण दोलाप
तोच ना अंधश्रुतीने सावसायत सावसायत

मच त्यागा बळत, बागी व्याज पोडेंतं.
'तोकच बर बाहेर.
'ते हृणुडु उडून मुतापिरलाग्याच्या
बाहेर जाते.
'मुणु मुणुने बाहेर जासा होला. मणिनी-
'तप हृदिपसाबातीने साय सांगीत बडता

generations will gaze at it and wonder at it, and remember
my lord and his greatness."
That his mind was confused by his arguments, and he
forgot his loyalty and honesty. Again he hid the sword in
the rocks and went back with slow steps to the king.
Again King Arthur asked Bedivere what he had seen of
his sword. And Bedivere answered as before.
The King was fain and pale and near death, but he
spoke in great anger. He blamed the knight bitterly.

राहुल - चिटूची संकल्पना कशी विकसित झाली ? कधी ?

चारुहास - व्यावसायिक काम चालू असतानाच मी जपानी भाषा शिकायला सुरू केली. पुढे जपानला जाण्याचा योग आला; तेव्हा त्या लोकांची सौंदर्यभक्ती, कामाप्रती असलेली श्रद्धा, दर्जा गुणवत्तेबद्दलचा आग्रहीपणा, त्यांची कला, देशप्रेम याबरोबरच जपानी कॉमिक्स व ॲनिमेशनमधील आर्टवर्क क्वालिटी अशा गोष्टी जवळून पाहायला मिळाल्या. काहीतरी वेगळं करूया, असे मनात असतानाच कॉपीरायटर प्रभाकर वाडेकर यांची ओळख झाली. वैचारिक आदान प्रदान, गप्पा आणि एकत्र काम चालू झालं. यातूनच इंग्रजी वृत्तपत्राप्रमाणे मराठीतही भारतीय Comic Strip सुरू करण्याचे ठरले व त्यातून चिटू या व्यक्तिरेखेचा जन्म झाला. १९९१ साली नोव्हेंबर महिन्यात चिटूची सुरुवात झाली.

राहुल - चिंटूची संकल्पना ते आर्टवर्कपर्यंतचा प्रवास कसा असतो ?

चारुहास - चिंटू ही कार्टून स्ट्रीप विनोदी, पूर्ण परिवारासाठी, सकाळ वृत्तपत्रांचा वाचकवर्ग डोळ्यासमोर ठेवून तयार केली गेली. त्याआधी मराठीत अशा कार्टून स्ट्रीप्स नव्हत्या. प्रभाकर वाडेकर व मी एकत्र भेटत असू. गप्पा-संवादतून कधी शब्दांच्या अंगाने, तर कधी चित्रांच्या अंगाने संकल्पना आकाराला येत असे. त्यानंतर रफ स्केच, फायनल ड्रॉईंग, आणि मग इन्किंग करून आर्टवर्क पूर्ण केले जायचे. चिंटूच्या २२ वर्षांच्या प्रवासात सुरुवातीला कागदावर रोटरिंग पेन वापरून नंतर क्रोकविलच्या साहाय्याने इंकिंग केले जायचे; सुरुवातीच्या वर्षामध्ये ब्लॉक अँड व्हाईट व केवळ तीन-चार फ्रेम्समधून विनोद साकारलेला असे. हे एक महत्वाचे आव्हान याच चित्रप्रकारात असते. नंतरच्या काळात चिंटू रंगीत स्वरूपात येऊ लागला. तेव्हा संगणकाच्या साहाय्याने रंगकाम केले जायचे आणि डिजिटल पेनच्या साहाय्याने संगणकावर चिंटू चितारू लागलो. विषयाच्या गरजेनुसार चित्रातील मांडणी, कॅमेरा-अँगल, हालचाल, हावभाव या गोष्टींचा खूप विचार करावा लागतो. त्यासाठी निरीक्षण, रेखांकनाचा सराव खूप महत्वाचा ठरतो. चित्रांमधून शब्दांच्या पलीकडचे व्यक्त व्हायला पाहिजे. ही सर्व प्रक्रिया खूप आव्हानात्मक आणि आनंददायी असते.

राहुल - इतक्या दीर्घ काळापर्यंत सातत्याने गुणवत्तापूर्ण काम करताना कोणती पथ्य पाळलीत ?

चारुहास - चिंटूच्या तब्बल २२ वर्षांच्या प्रवासात आम्ही विनोदाचा दर्जा सांभाळला. दृश्य भाषेतून होणारा संवाद हा महत्वाचा मानला. विनोदात विविधता आणताना राजकीय विषय, व्यंग, विनोदाची पातळी कधी सोडली नाही. ओढून-ताणून विनोद केला नाही. प्रथमपासूनच रसिकांचा चांगला प्रतिसाद लाभला. चिंटू बरोबरीने हळुहळू अनेक पात्रं येत गेली. लोकांनाही ती आवडत गेली. Comic Strip, पुस्तके, अनिमेशन आणि चित्रपट असे घवघवीत यश चिंटूला लाभले. लोकांचे खूप प्रेम मिळाले. ह्या सगळ्याचा चित्रकार म्हणून सार्थ अभिमान वाटतो.

राहुल - काष्ठचित्रांच्या निर्मितीकडे कसे काय वळलात ?

चारुहास - वेगळं काही आर्ट-प्रॉडक्ट निर्माण करावे, असे वाटत असतानाच लेझर तंत्रज्ञानाचा परिचय झाला. त्यातून काही शक्यता जाणवत होत्या. त्यादृष्टीने विचार व प्रयोग सुमारे दोन वर्षे चालू होते. त्यातूनच वेगवेगळ्या जातीची लाकडे, त्यांचे रंग, पोत (टेक्स्चर) हीच पॅलेट म्हणून वापरली तर, अशा विचारातून वेगळे प्रॉडक्ट तयार झाले.

या कलाप्रकारात आर्ट-क्राफ्ट-तंत्रज्ञान असा तिहेरी संगम असतो. हा नवीन कलाप्रकार लोकांसमोर कसा मांडता येईल व त्यात कलात्मकता कशी वाढवता येईल, या गोष्टी डोळ्यासमोर ठेवून प्रयोग करत गेलो. गिफ्ट इंडस्ट्रीमध्ये हा प्रकार खूप आवडला व त्यातूनच याचा प्रसार झाला. भारतीय कलेतील चित्रविषय, चित्रशैली यांची मांडणी एका वेगळ्या पद्धतीने केली. लाकडाचे रंग, पोत याचा पुरेपूर वापर त्यासाठी केला गेला. पारंपारिक भारतीय कला, वन्यजीवन, पक्षी, फुलांची डिझाईन्स, वाहने, ऐतिहासिक स्थळे अशा विविध विषयांवरील चित्रमालिका आम्ही केल्या. आजही नवीन विषयांचा आमचा शोध चालूच असतो.

राहुल - चिंटूचा प्रतिसाद, जाहिरात विश्व, काष्ठचित्रांचे यश याकडे आपण कसे बघता ? आणि भविष्यातील तुमचे संकल्प काय आहेत ?

चारुहास - माझ्या कलाप्रवासाबाबत मी आनंदी आहे. या प्रवासात माझी पत्नी चित्रकार भाग्यश्री हिची साथ खूप मोलाची आहे. एजन्सीचे काम पाहणे आणि काष्ठचित्रांचे प्रॉडक्शन बघणे ही बाजू तिने भक्कमपणे सांभाळली आहे. त्यामुळे मी अधिक मोकळेपणाने काम करू शकलो. चिंटूचे टी-शर्ट व काही प्रॉडक्ट्सची निर्मिती केली आहेत. ॲनिमेशनचे काम चालू आहे, वुडआर्टमध्येही नवीन काय करू शकतो याचा विचार चालू आहे.

माझ्यामते चित्रकारांनी तंत्रज्ञानाचा वापर करून घेतला पाहिजे, नवीन शोध चालू ठेवला पाहिजे. कलाकाराने अस्वस्थ असलेच पाहिजे, असे मला वाटते. नवीन शोध घेण्याचा माझा प्रवास चालूच आहे..

In this article of Visual Melody, Artist Rahul Deshpande is taking us on an exciting ride through the art and life of Artist Charuhas Pandit

English transcription by
Varsha Pendse

Rahul: I am honored to speak with you today on behalf of the Ravi Paranjape Foundation. Heartiest congratulations for receiving this year's 'Gunijan Kala Puraskar'. Let's begin with talking about your liking of art from childhood and your journey from art education to a successful illustrator.

Charuhas: It's an honor to be here Rahul and thanks for the wishes. I loved to draw and paint ever since I remember. I particularly enjoyed comics, cartoons, animations, and caricatures. I remember enjoying 'Hasa ani Lattha Va', and 'Hasari Gallery', the works of distinguished cartoonists Harishchadra Lachke and Shi Da Phadnis respectively. I was an avid reader as well. I read most of the works of Shri. Pu La Deshpande, Shri. Chi Vi Joshi, Shri. Da Ma Mirasdaar, and many other noted writers. I enrolled in 'Abhinav Kala Mahavidyalay' in Pune to pursue an applied art education which involved fundamentals of commercial art, graphic design, illustrations, studying great masters, and various printing techniques. I worked part-time as an illustrator and designer while I was still studying. I gained valuable experience through illustrating for magazines. I graduated from Abhinav Kala Mahavidyalay securing first place in 1981.

Rahul: Which Indian and foreign artists influenced your outlook?

Charuhas: I cannot single out any artist, in fact, my artistic outlook was broadened by the art of various artists from comics and magazines like Phantom, TinTin, Asterix, MAD magazine, and American Illustrator. I benefited a lot from our college library as well. I learned from studying and observing the works of great Indian artists like Ravi Paranjape and Shi Da Phadnis. I drew inspiration from good art. I adored the simplicity of forms in TinTin's illustration style.

Rahul: How was your experience of working in the advertisement and publication industry?

Charuhas: I established my own advertising agency after graduating. I was working on illustration assignments as well. I illustrated a variety of topics in different styles for many Marathi magazines, books, and Sakal newspaper publications. I liked illustrating in animated or cartoon style. I loved illustrating for children's publications like Bal Bharati and Kishor. I was busy with commercial work and designing assignments as well, however, I was restless. I wanted to do something different.

Rahul: How did you develop Chintoo?

Charuhas: I had started learning Japanese as a hobby. During an opportunity to visit Japan, I was intrigued by Japanese people's respect and affinity for aesthetics, superior work ethics, uncompromising quality of productions, and love for their country. I also got a chance to closely observe the high-quality Japanese comics and animations.

I got acquainted with copywriter Prabhakar Wadekar around the period when I was trying to discover something new. After exchanging views and many ideas we came up with a plan to create a 'comic strip' for Marathi newspaper, like in English newspapers. 'Chintoo' debuted in 1991.

Rahul: What is the workflow of Chintoo from the concept to the artwork?

Charuhas: Chintoo was a lighthearted comic strip created for the family-oriented audience of 'Sakal' newspaper mainly revolving around the subtle humor and inconsistencies in daily life. This was the first of its kind in Marathi.

During our meetings Prabhakar and I developed ideas, sometimes based on the script of the potential topic or sometimes based on a pictorial idea; followed by a rough sketch, final drawing and lastly inking of the artwork.

During the long twenty-two-year tenure of Chintoo, we presented Chintoo in 3-4 black and white frames; in the beginning, using Rotring pens on paper, later on inking with a 'crow quill' pen before progressing to digital pens and color illustrations on the computer.

A comic strip is a challenging art form. Using minimal words, the series of picture frames needs to convey the wit as effectively as possible.

The artist needs to mind the composition based on the topic, camera angle, and body language of the characters. This requires a lot of observation and sketching practice. It is a challenging but definitely a satisfying experience at the same time.

Rahul: How did you manage to maintain the quality of your work for so long?

Charuhas: Over the long run of twenty-two years of Chintoo, we maintained the class of humor and art. We maintained dignity in our take on politics or situations and never resorted to cheap comedy just for the sake of eliciting laughter. Chintoo earned plaudits since his introduction. We introduced more characters that seamlessly blended with the theme and were appreciated by readers. As his creator, I am very happy and proud that Chintoo was loved by all, extending his reach from comic strips to books, animation, and a movie.

Rahul: How did you turn to wood art?

Charuhas: The 'creative restlessness' wanted me to push further to find new avenues of creation. I came across the technology of 'laser cutting'. I toyed with many ideas of incorporating it into art for over two years. 'Raw is beautiful'; I explored using a variety of laser-cut pieces of wood exploiting their natural colors and textures as my 'palette' to create artwork. This type of art is a confluence of art, craft, and technology. I tried many possibilities. This art form became immensely popular in the gifting industry. I presented Indian traditional art and style in this novel medium optimally utilizing the wood's natural charm. We created series of artworks on various topics such as wildlife, flora, transportation, historical monuments, etc. We constantly search for new topics to explore through wood art.

Rahul: How do you look at your exceedingly successful ventures starting with advertising agency, Chintoo and wood art? What are your future plans?

Charuhas: I am very happy and content with the response I have received through my journey so far. My wife Bhagyashree shares my success and passion equally. She capably handles the management and production side of 'Srujan Art' so I can focus on the creative side. We have created 'Chintoo' themed t-shirts and other products along with wood art. I continue exploring more possibilities in wood art and other areas. I believe that artists must keep searching for new avenues of expression, never letting the 'creative restlessness' cease.

द रवी परांजपे फाउंडेशनचा वृत्तांत

नमस्कार,

श्री. चारुहास पंडित आणि श्री. चिंतामणी हसबनीस या रवी परांजपे फाउंडेशनच्या यावर्षीच्या गुणीजन कला पुरस्काराचे मानकरी असलेल्या दोन कलाकारांचा परिचय करून देणारा यावेळचा विशेषांक आपल्याला आवडला असेल अशी मनापासून आशा करतो. या त्रैमासिकाबरोबर २०२३ च्या तिसऱ्या आणि अत्यंत आनंददायक तिमाहीची सांगता झाली.

असा आहे मागील तीन महिन्यांचा आढावा -

- जून २० ते २६, २०२३ च्या दरम्यान श्री. रवी परांजपे सरांच्या पहिल्या स्मृतीदिनानिमित्त मुंबईमध्ये जहांगिर आर्ट गॅलरी मध्ये त्यांच्या अनेक प्रकाशित आणि अप्रकाशित चित्रकृती आणि अभ्यासचित्रांचं भव्य प्रदर्शन आयोजित केलं होतं. या प्रदर्शनाला सर्व थरातल्या रसिकांचा अतिशय उदंड प्रतिसाद मिळाला. विशेषतः अनेक कला महाविद्यालयातल्या विद्यार्थ्यांना आणि त्यांच्या शिक्षकांना हे प्रदर्शन म्हणजे उत्कृष्ट शैक्षणिक पर्वणीच ठरली.
- जून १, २०२३ ला प्रसिद्ध झालेल्या व्हिजुअल मेलडी च्या अंकातून आपण गेली शंभर वर्षे शिल्पकला या कलाप्रकारात कार्यरत असलेल्या 'गर्गे आर्ट स्टुडीओ' ला भेट दिली.
- ऑइल पेंटिंग चा शॉर्ट कोर्स आता कायम स्वरूपात सुरु केल्यानंतर त्याला अधिकच उत्तम प्रतिसाद मिळत आहे. असे अजून विविध माध्यमांचे कोर्सेस विचाराधीन आहेत.
- यापूर्वी लिहिल्या प्रमाणे क्लबच्या कक्षा आता रून्दावत आहेत. अनेक व्यावसायिक आणि हौशी कलाकार दर रविवारी स्केचिंग च्या सरावासाठी 'रवी परांजपे स्टुडीओ' मध्ये भेटतात. क्लबच्या WhatsApp ग्रुप च्या माध्यमातूनही कलाकार एकत्र येऊन आपली कला एकमेकांपर्यंत पोचवतात. गेल्या तीन महिन्यात क्लब तर्फे ऑइल पेंटिंग, आणि रिलीफ स्कल्चर या कला प्रकारांची प्रात्यक्षिकं झाली आणि विशेष 'मॉडेल्स' नारेखांकनाच्या सरावासाठी आमंत्रित केलं गेलं.
- बदलत्या काळाच्या बरोबर राहण्यासाठी आणि कलाक्षेत्रात उपलब्ध होणाऱ्या तंत्रज्ञानाच्या प्रगतीची माहिती व्हावी म्हणून म्हणून 'संडे स्केच क्लब' तर्फे डिजिटल टॅब्लेट च्या माध्यमातून रेखांकनाची ओळख करून देणारं खास प्रात्यक्षिक आयोजित केलं होतं.
- ताज्या घडामोडी आणि कार्यक्रमांच्या माहितीसाठी www.facebook.com/theraviparanjapestudio या पानाला जरूर भेट द्या.
- व्हिजुअल मेलडी ची माहिती तुमच्या नातेवाईकांना, मित्रपरिवाराला नक्की द्या आणि अंकाला सबस्क्राइब करायला ही लिंक जरूर पाठवा www.bit.ly/rpfvisualmelody. आम्ही फक्त अंक आणि फाउंडेशनच्या उपक्रमांसंबंधी माहिती पाठवतो, आणि आपली माहिती इतर कोणालाही देत नाही.

Glimpses of past and future activities of 'The Ravi Paranjape Foundation.'

Hello!

Hope you enjoyed this special edition of Visual Melody featuring two outstanding recipients of 'Gunijan Kala Puraskar' by Ravi Paranjape Foundation. This issue of Visual Melody marks the end of the very fulfilling third quarter of Ravi Paranjape Foundation and Studio's activities.

Here is a quarter-at-a-glance at Ravi Paranjape Foundation & Studio

- *Highlight of this quarter is the grand retrospective exhibition of paintings and plenty of unseen works and studies exhibited at the Jehangir Art Gallery in Mumbai, in loving memory of Painter-Illustrator Raviji Paranjape marking the first anniversary of his passing from June 20 to 26, 2023. This exhibition received an enormous response from people from all walks of life. For a week Jehangir Art Gallery was practically turned into a classroom, teeming with students from several art and architecture colleges.*
- *The last issue of Visual Melody published on June 1, 2023, featured 'Garge Art Studio' celebrating the 100th year of sculpture making.*
- *The short course of 'Landscape in Oil' began in February 2023 and has been established as a continued activity due to popular demand.*
- *'Sunday Sketch Club is expanding beyond the physical boundaries of the studio. Several people are joining the club's WhatsApp group and exchanging their work. All interested in sketching and drawing are welcomed to join the 'Sunday Sketch Club' regardless of their skill level.*
- *During the last three months, Sunday Sketch Club arranged live demonstrations of oil painting and relief sculpture.*
- *Staying current with the advances in technology in the world of art, Sunday Sketch Club arranged an introductory session on drawing and painting with a digital tablet.*
- *We have exciting events coming up throughout the year. Visit our Facebook page at www.facebook.com/theraviparanjapestudio for the latest announcements.*
- *Recommend Visual Melody to your friends, family, fellow artists, and art enthusiasts. Feel free to share this subscription link: www.bit.ly/rpfvisualmelody. We don't spam or share contact information.*

- Representative,

The Ravi Paranjape Foundation
1, Rutika Apartments, 1098/5A,
Model Colony, Shivajinagar,
Pune - 411 016

www.raviparanjape.org

An initiative by The Ravi Paranjpe Studio

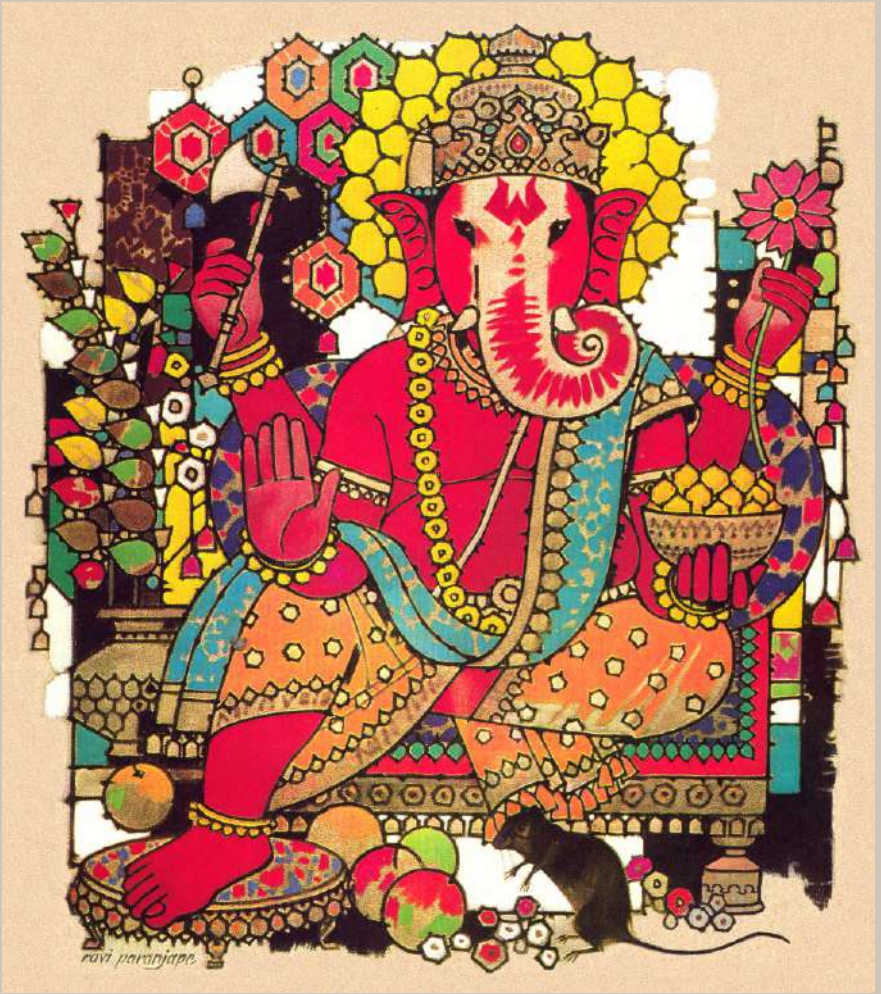
On Every Sunday 9 am - 11 am
Open for all

The Ravi Paranjpe Studio

4, Rutika apts., 1098/5A, Model colony, Pune - 41016

Contact: +91 87 66 907 242 / +91 90 96 431 161

Compliments from
THE RAVI PARANJAPE FOUNDATION, Pune

For latest events please visit :
www.facebook.com/theraviparanjapestudio
[Email: abhijatkala@gmail.com](mailto:abhijatkala@gmail.com)